

I Z J A V A

drugarice NATALIJE JOVIĆ, profesor iz Banje Luke o radu ženskog pokreta u Banjoj Luci u periodu od 1937 do 1941 godine

Ženski pokret u Banjoj Luci osnovan je pre 1937 godine, ali ni o radu društva nije ništa poznato, znam samo da je bio slabo aktivan. Godine 1937 izabran je novi odbor društva, koji je vrlo aktivno radio. Od 1937 pa do 1941 godine društvo je radilo po direktivama partije. U društvu su se naročito isticale radom Maglajlić Vehida Maglajlić Ruža, Žuta ^{ai se karabegović} - ~~Banjić Tomica~~, Vojšić Nevenka, Lela Levi, Jović Natalija, / Šubić Staka /, po čemu su još neke radile čijih se imena ja ne sjećam. Omladinska sekcija društva osnovana je 1938 ili 1939 godine. Ovom sekcijom rukovođila je drugarica Dušanka Kovačević, koja se inače od osnutka društva mnogo zalagala u radu. Dalje su u sekciji radile Ljubica Mrkonjić, Gaga Mrkonjić, Ljerka Pšibik i još neke čijih se imena također ne sjećam.

U NOR-u od gore spomenutih učestvovala su Maglajlić Vehida, Maglajlić Ruža, Kovačević Dušanka, Gaga Mrkonjić, Levi Lela / strijeljana je kao Jevrejka. Žuta je bila u logoru u Bsdanska Gradiška /mislim/. Jović Natalija u logoru na Banjici, za ostale neznam.

Članice društva skupljale su pomoć za španske borce, od priredbe 8 marta 1940 već dio prihoda dat kao pomoć španskim borcima i kao crvena pomoć, a na priredbi su prodavani crveni cvjetići, čiji prihod je otišao kao priloga u istu svrhu.

Izlete su uglavnom organizovala omladinska sekcija društva mislim da se prisustvovalo jednom izletu u Trapiste, koji je organizovala partija.

Na sanitetskom kursu koji je organizovao Crveni krst, a vodila ga drugarica Danica Perović, pohadjale su Ljubica i Gaga Mrkonjić i Nata Jović. Uprava društva protestovala je protiv zabrane društva KAB i protestovala protiv osnivanja i rada fašističkih omladinskih organizacija /Ljotičevaca/. To je bilo u 1939-toj godini i to pismenim putem.

1938 godine održan je u prostorijama današnjeg kina "Kozara" zbor za žensko pravo glasa. Dozvolu za održanje zbora ~~ž~~zposlovala je uprava teškom mukom jer je policija uz podršku Ljotičevaca pošto potot htjela da spriječi održavanje zbora. Ljotičevci su se spremali da ometu zbor raznim ispadima, međutim uz podršku naprednih drugova bilo im je to osuđeno. Na zboru su govorili predstavnici raznih građanskih stranaka i predstavnik komunističke partije Pavao Radan / koji je govorio u ime ~~...~~

Zbor je otvorila tadašnja ~~predsjednica~~ sekretar ^{Dr. St.} Jović Natalija, a od žena su govorile Šubić Staka, u ime domaćica i jedna radnica iz Ivornice duhana i jedna seljenka u ime seljanki iz okoline Krupe na Vrbasu / ime joj mora znati Vojšić Nevenka / Da li je govorila neka od omladinki to se ne sjećam. U toj izbornoj kampanji društvo je slalo specijalne dopisnice sa potpisima žena, kojima se od tadašnje vlade tražilo da se ženama da pravo glasa.

Društvo je na plenarnim sastancima koji su se održavali u prostorijama društva u bivšoj kući Stričevića-zatim u prostorijama zgrade, koja se nalazi u ulici ~~...~~ broj ~~...~~, zatim u prostorijama koje su bile na mjestu današnje nove pošte i u posljednje vrijeme u prostorijama koje su pripadale kavani "Bosni". Sjećam se da je preradjivan materijal iz Bebelovog djela, Žena i socijalizam, referate su držali, koliko se se sjećam Živković Zora i neke omladinke ne sjećam se koje su. Žuta je održala jedno predavanje o ženi radnici, a Jović Natalija o Gospodji Kiri. Na tim sastancima održavana su savjetovanja o skupoci koja je sve više rasla i pogadjala u prvom redu radnike i manje službenike. Drugarice iz odbora su van društva objašnjavale ženama uzroke skupoće u vezi sa porastom izvoza robe u Njemačku i ukazivale na opasnost od fašizma- u tome se naročito isticala drugarica Vahida Maglajlić.

Najbolje se sjećam proslave 8. Marta 1940 godine. Priredba povodom proslave toga dana održana u prostorijama hotela "Bosna", gdje su istovremeno vršile ^{proba} nastup. Horom omladinki koje su nastupale dirigovao je Ivica Mežar. Pored "Ženske himne" otpjevano je još nekoliko pjesama / sve Sovjetske

U izvodjenju programa su učestvovala Ajša Karabegović, Boško Kosanović, Kata Džin, koja je zbog recitovanja jedne pjesme policija kaznila novčanom globom. Priredba je vrtila od agenata, koji su zabranili da se drži uvodni govor i najurila je sve oficire bivše Jugoslovenske vojske s motivacijom da je to komunistička priredba. U pripremama za ovu priredbu učestvovali su članovi "Borca", "Pelagića", bilo sakupljanjem priloga sakupljanjem karti i velikim učestvovanjem na samoj priredbi. Na ovoj priredbi se naročito ispoljilo povezivanje članova društva sa članovima raznih radničkih društava. Povodom ove proslave pozvana je predsjednica društva Jović Natalija na saslušanje u policiju. Omladinke su priredile nekoliko popodnevni čajanki u prostorijama hotel "Bosne" sa kraćim programom.

1941 godine u mjesecu junu uhapšene su od ustaše slijedeće drugarice: Kovačević Dušanka, Lela Levi, Zuta i njena sestra, Jović Natalija; to uglavnom članice društva, još su snjima bile uhapšene dvije radnice Tvornice duhana, neznam kako se zovu / Mara, a druga Jevrejke/. Nisu bile saslušavane u isto vrijeme bili su uhapšeni mnogi napredni drugovi i istaknuti članovi Komunističke partije.

Pored navedenog rada Ženski pokret je radio na prosvjećivanju žena i za to je nastojao da osnuje analfabetški tečaj specijalno za žene Muslimanke među kojima je bio veliki broj nepismenih žena. Medjutim Prosvjetno odjeljenje Vrbanske banovine nije htjelo da da dozvolu s motivacijom da naše društvo nema pravo da osniva takve tečajeve. Ne sjećam se tačno / znade drugarica Vojišić/ da li smo zato iskoristili Gajret ili neku osnovnu školu da preko njih osnujemo tečaj. Najviše se zato založila drugarica Vehida Maglajlić. Upisalo se je između 12-20 žena, a tečajem rukovodila drugarica Nevenka Vojišić, šefanji sekretar društva. Taj rad je obuhvatao period 1939 -1940 /mislim/.

Povodom nekih akcija kao što su bile proslava 8 marta, održavanje zbora za pravo glasa, Ženski pokret se je preko drugarice Muhibe Maglajlić povezivao sa radnicama, radi zajedničkog učestvovanja i rada.

Društvo nije izdavalo svoj list. Omladinke su rasturale list "Žena danas

koji je izlazio u Beogradu. Ne sjećam se koliko primjeraka.

Nije mi poznato da li je postajala Zadruga mladih djevojaka, ali je su se pojedine članice društva povezivale sa ženama sa sela i pružale im pomoć u čisto praktičnim savjetima. Staka Šubić, Vojšić Nevenka i omladinke / o tome će znati drugarica Dušanka Kovačević / su obavljale taj le posao - rad sa selom, održavle tu vezu.

Podatke o radu društva mogu još dati drugarica Dušanka Kovačević, naročito za Omladinsku sekciju. Maglajlić Ruža, Sarajevo ul. Džidjikova br.1, Vojšić Nevenka, Beograd, ul. Šajkačka broj 4 ? /

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 409-MG-I/27